

професор др Милан Шкулић

***КРИВИЧНИ ПОСТУПАК
ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА
И
ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИХ
ЛИЦА У КРИВИЧНОМ
ПОСТУПКУ***

Кривичнопроцесни положај малолетника/малолетних лица

■ МАЛОЛЕТНА ЛИЦА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

- Одредбе кривичног процесног права се малолетницима, односно малолетним лицима уопште, баве са два основна аспекта:
- 1) регулисање поступка који се према малолетницима води када постоји основана сумња да су учинили кривично дело и
- 2) дефинисање посебних мера процесне заштите у односу на малолетна лица која у кривичном поступку имају процесно својство оштећених.

Кривичнопроцесни положај малолетника/малолетних лица

- Време реформи
- Стара кинеска/јеврејска клетва
- Дао ти Бог да живиш у интересантним временима
- Време реформи као веома "интересантно" време
- Велике и радикалне промене законодавства
- Често се претерује
- ЗМ као добар пример, али ...

Кривичнопроцесни положај малолетника/малолетних лица

- Још је некадашња СФРЈ имала веома солидно кривично законодавство
- Положај малолетника у време Југославије
 - - КЗ
 - - ЗКП
 - - ЗИКС
- Зашто промене и зашто један основни извор тзв. малолетничког кривичног права ?

Кривичнопроцесни положај малолетника/малолетних лица

- Усклађивање са новим тенденцијама
- Очување доброг, али и
- Унапређење
- Зашто ?
- На пример, оцена успешности путем стопе рецидива
- Колика је стопа поврата пунолетних лица ?
- Колико износи рецидив малолетника ?
- Досадашња стопа обустава због нецелисходности
- Процент кривичних санкција
- Заводске санкције само као "врх леденог брега"

Кривични поступак према малолетницима

- Неколико упадљивих особености новог типа поступка према малолетницима
- Принцип специјализације
- Начело опортунитета кривичног гоњења
- Стадијумска конструкција поступка
- Могуће промене...
- зашто и како ...

Кривични поступак према малолетницима

- Сви службени актери поступка морају бити специјализовани
- Две врсте специјализације
- Формална
- Фактичка
- Зашто формална ?
- Како се то постаје врстан *специјалиста* након пар сати слушања "некаквих" предавања ... ?
- Које су процесне консеквенце ?

Кривични поступак према малолетницима

- Начело опортунитета кривичног гоњења
- Ништа специјално ново
- 2 основне ситуације ...
- Новост је могућност условљавања
- Повезивање са васпитним налозима
- Слично механизму из скраћеног поступка садржаног још у ЗКП-у из 2001/2002.

Кривични поступак према малолетницима

- Основни стадијуми поступка
- Предистражни, тј. некадашњи преткривични поступак
- Припремни поступак пред судијом за малолетнике
- Поступак пред већем за малолетнике

Кривични поступак према малолетницима

- **Предистражни поступак**
- Две основне особености
- Саслушање малолетника као осумњиченог
- Прикупљање обавештења од малолетника у својству грађанина

Кривични поступак према малолетницима

- Припремни поступак према малолетнику
- Нека врста "параистраге"
- Усмерена како на к.д., тако и на микросоцијалне околности малолетника
- Могућност условљене/безусловне обуставе због нецелисходности
- Питање одређивања притвора ...

Кривични поступак према малолетницима

- **Поступак пред већем за малолетнике**
- Две могуће процесне форме
- Седница већа
- Главни претрес (заводске санкције)
- Завршава се
- Пресудом (малолетнички затвор)
- Решењем
- Обустава због нецелисходности
- Обустава – било који разлог за одбијајућу или ослобађајућу пресуду у општем кривичном пост.
- Изрицање васпитне мере

Кривични поступак према малолетницима

- **Основне планиране новине**
- Мења се стварна надлежност ...
- Скраћивање за једну фазу
- Две основне фазе...
- Једна обавезна и по правилу једина и друга када долазе у обзир заводске кривичне санкције
- Поступак пред судијом за малолетнике
- Главни претрес пред већем за малолетнике
- Други судија председник већа
- Правичније и логичније (неке одлуке ЕСЉП)

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- дете или малолетно лице ?
- Конвенција о правима детета
- домаће законодавство
- слично у упоредном праву...
- терминолошко
- не и суштинско питање...

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Посебна заштита малолетних лица оштећених одређеним кривичним делима
- Да ли је тај део ЗМ неопходан, с обзиром на правила ЗКП-а
- Погрешан наслов закона ...
- Не кривичноправна заштита, већ заштита у кривичном поступку и од кривичног поступка...
- *Ratio legis*
- Остаје, али модификован ...

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Која кривична дела
- Таксативно набрајање
- Лимитативно или ...
- исто лице може истовремено бити *пасивни субјект кривичног дела и оштећени*, али да то не мора увек да буде случај ...
- Осврт на нека од кривичних дела те врсте ...
- Кривична дела са елементима насиља ...
- Минимизирање секундарне виктимизације

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- **Насиље у породици**
- "модерно" кривично дело ... "потез пера" ?
- Ко је *члан породице* ?
- Породични закон
- ... *Са којим се било или јесте у сексуалној или у емогивној вези ...*
- Које врсте сексуалних "веза"
- Разне врсте "емоција"...
- Кривични законик
- ... Ипак се тражи каква таква заједница живота

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Основни облик к.д.
- Напад
- Тешко вређање
- Дрско или безобзирно понашање
- Угрожавање спокојства члана "своје" породице
- Радња или последица кривичног дела ?

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Једна радња или извесни *КОНТИНУИТЕТ*
- Питање члана 112 Кривичног законика
- Радња извршења дефинисана у трајном глаголском облику
- Да ли би било боље да се за основни облик гони по предлогу оштећеног, осим када је оштећено малолетно лице ...?
- Предлог који у Народној скупштини не пролази из *популистичких разлога*

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Да ли се штити члан породице или породица ?
- Неки примери из праксе ...
- Случај једног пекара и његовог "брижног" станодавца ...
- Један хипотетички случај
- Насиље у породици је гнусно кривично дело, али не треба очекивати чуда од кривичног законодавства
- Шта је о породици рекао *Толстој*:
- *Све срећне породице су срећне на неки сличан начин, а свака несрећна породица је несрећна на неки себи својствен начин.*
- *Пут до пакла је поплочан најбољим намерама...*

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- **Силовање**
- Битно промењена дефиниција у КЗ-у из 2006. године
- 2 основне карактеристике
- Алтернативно дефинисана радња
- Родно неутрално дефинисање учиниоца и пасивног субјекта
- ... сада "свако свакога" може да силује и "свако" може да буде силован ...

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Алтернатива
- Обљуба ... Или
- Са обљубом изједначени чин
- Јасно је шта је обљуба, али
- Шта би спадало у такав чин
- Пре свега некадашњи *противприродни блуд*
- *Али ... Треба се чувати "креативних" тумачења...*
- Неко циничан би могао констатовати да се сада (*привидни стицај*), привилегује учинилац више радњи те врсте (*некада прави стицај...*)

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Обавезна специјализација
- Формална специјализација
- зашто не фактичка специјализација ?
- донекле се подразумева ...
- *Ratio legis*
- Процесне консеквенце
- питање помоћи психолога/педагога
- Питање обавезног пуномоћника
- Суштински грешка у Закону
- Нема процесних консеквенци

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- **Забрана постављања сугестивних питања (у истрази итд.)**
- **Могуће на главном претресу приликом унакрсног испитивања сведока**
- **Шта је спорно у пракси ... ?**

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Иако би из буквално схваћеног законског текста, могло произићи да се сведоку током унакрсног испитивања на главном претресу, могу постављати све варијанте забрањених питања, дакле и она која су обмањујућа или заснована на претпостављеном исказу, ради се само о могућности да се сведоку тада постављају питања која га наводе на одговор ...

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Неке спорне ситуације у пракси
- На пример
- Суочење ...
- Препознавање
- Човек “без пертли” ...

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- правило о обавезној стручној асистенцији саслушању;
- број саслушања у истом кривичном поступку;
- саслушање путем аудио-видео линка; те
- процесна могућност за саслушање ван суднице.

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- проблем јавности ...
- велики број разлога за искључење јавности, али ...
- неки примери из праксе...
- када постоји апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка
- како заштити приватност ?
- шта о приватности каже *Достојевски*
- три врсте *ствари ...*

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- *Доказна вредност исказа сведока*
- Скепса у савременом кривичном процесном праву
- Али ...
- Општа доказна правила
- Начело слободне оцене доказа
- Слободно судијско уверење
- Нису исто **лаж сведока** и неистинит исказ ...
- Колико пута човек слаже дневно, месечно, годишње ... ?
- Проблем “дечијих лажи”
- Да ли деца лажу чешће него одрасли ... ?

Деца/малолетна лица као оштећени/сведоци

- Исказ као **не само правна**, већ
- Значајна **психолошка** категорија
- **1. Опажање**
- (перцепција – човек као чулно/(и)рационално биће...)
- **2. Памћење**
- (меморија ... бројне замке, стазе и богазе ...)
- **3. Репродукција**
- (висок степен различитости, утицај низа фактора...)

*Деца/малолетна лица као
оштећени/сведоци*

- **Дете као отац човека**

др Милан Шкулић
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Београду

ХВАЛА НА ПАЖЊИ